

kajících našinců v cizině usedlých, jež byla před tím již doporučena také říd. Heringem a tov. řídicem. Tím bude zachována známost o průkopnících našeho hospodářského vývoje v cizině a zjednáni i kmen osob, které by mohly účinně podporovati stipendisty svým vlivem a styky, radou a pomocí.

Jako přednosta kanceláře je prof. Gruber chefem ideálním, pod nímž je radostno pracovati. Ztrávil sám řadu let za úřednickým stolem, dovede oceniti práci úředníkovu a dává-li se při obsazování míst úřednických věsti vždy hledisky jen věcnými a požaduje-li kvalifikaci nejlepší, snaží se též, aby posílil přichylnost k úřadu a radost z práce a zabezpečil postavení úředníkovu podobně jako v jiných zaměstnáních, kde kladou se na odbornou kvalifikaci stejné nároky.

Prof. Dr. Gruber je posléze prvním historikem Národohospodářského ústavu. Při oslavě 60. narozenin Dra Bráfa r. 1911 v Národohosp. ústavě a v České společnosti národohospodářské pronesl slavnostní řeč, ve které nastínil myšlenkový chod, který vedl Bráfa k ideji o trojím stadiu našeho obrození národního a k projektu založení Národohosp. ústav, a v době, kdy následkem odchodu úředníka byl ústav bez konceptní síly, sám sepsal zevrubnou první zprávu o činnosti Národohosp. ústavu v l. 1907—1911 (kromě úvodní partie o založení ústavu, jež pochází od Bráfa jako přímého účastníka tehdejších jednání). K podnětu jeho budou k udělovacím dekretům stipendijním připojeny životopisy Hlávky, Bráfa, Karla Riegra, k jiným dekretům, jimiž se jakékoli podpory neb ceny ze zvláštních fondů udělují, životopisy jich zakladatelů Wiehla, Fischera Jana, Kubeše, Žiwotského a jiných, kteří hmotně neb ideově přispěli ke vzniku neb rozšíření a rozvoji ústavu, aby jejich památka byla zachována »na nehynoucí paměť zvěčnělých a k následování budoucím«. Pro tento účel sestavil Dr. Gruber vyličení života tří prvních zakladatelů ústavu. Budoucnost vykáže jednou jemu samému v této galerii jedno z míst nejčestnějších

Gruber — sociální politik.

Napsal doc. Dr. B. Odstrčil.

Jeden ze základních rysů národohospodářského díla Grubrova jest jeho tendence sociální. Ano myslím, že sociální nazírání a usilování je nejvýznačnější složkou Grubrovy vědecké a spisovatelské činnosti; ba možno říci, že veškerá národohospodářská práce Grubrova jest prochnuta a řízena duchem sociálním. Tvrzení toto není snad pouze jubilejním přikrašlováním a nadsazováním, nýbrž zdůvodněným názorem, jehož oprávněnost chci následující úvahou prokázati.

Veliká část odborné práce Grubrovy věnována jest, jak známo, otázce maloživnostenské. Spadá sem dlouhá řada pojednání

referátů, rozhledů, mimo to pak nepřehledné takořka množství zpráv a poznámek v *Obzoru Národohospodářském*, *Naší Době*, *Beaufortových Nových Zprávách* a j. Také v Grubrově obšírné *Průmyslové politice*, vyšlé u Laichtra v souborném díle: *Česká politika*, tvoří otázka drobné výroby průmyslové jeden z ústředních problémů.

Probíráme-li se těmito pracemi a hledáme-li jich společnou myšlenkovou osnovu a základní tendence, poznáváme zřejmě, že prof. Grubrovi otázka maloživnostenská není jen otázkou ryze hospodářskou, nýbrž i otázkou hospodářsko-sociální, zasahující svými důsledky i do sféry kulturní a mající význam též pro celek národní a státní.

Gruber nevěří v dogmata a hesla dne, nýbrž snaží se vždy podrobným studiem a přesným rozbořem skutečnosti vystopovati pravděpodobné vývojové směrnice a dle toho pak vytyčuje cíle a zařizuje své opravné snahy. Tento postup zračí se zvláště jasně v Grubrových pracích, vztahujících se na otázku maloživnostenskou. Gruber na př. zkoumá pečlivě problém zániku a poklesu malovýroby živnostenské a dospívá k tomu názoru, že úpadek řemesel není nikterak všeobecný, nýbrž že nutno v té příčině rozeznávati jednotlivé druhy a odvětví živnostenská, že v některých oborech maloživnostenské práce jeví se toliko stagnace, jinde pak že nastává pouze přeměna starých řemesel, a že naskytují se dokonce maloprůmyslové výrobě i nové možnosti zdárného vývoje a rozkvětu. Prof. Gruber upozorňuje také, že podniky řemeslnické nejsou zatlačovány pouze továrnami, ale značnější ještě měrou velkokapitalistickým obchodem (sklady), a že krise malého průmyslu podmíněna jest i jinými ještě činiteli, jako na př. rychlým rozvojem komunikací, četnými vynálezy a pokroky technickými, změnami potřebami a novými způsoby jich ukojování, opatřeními státní politiky hospodářské a j. Avšak nejenom nepříznivé poměry zevnější ohrožují malého živnostníka, nýbrž i vlastní jeho netečnost, jevící se jako technická zaostalost, nedostatek vkusu, neochota, nedochvilnost, nepřesnost a vůbec obchodní neobratnost.

Ve smyslu těchto vývodů načrtává pak a vypracovává Gruber svůj reformní plán. Ukazuje, které obory řemeslnické práce nemohou buď vůbec neb alespoň ne snadno zabráný býti velkopodniky, kde vedle převládající velkovýroby průmyslové zůstává místo i pro malovýrobce, jak venkov stále ještě svými příznivějšími podmínkami skýtá mnohým řemeslům bezpečného útulku, kterak možno řemeslníku se uplatniti dokonalými a vkusnými výrobky, specialisováním, vystihováním nově se rodících a vyvíjejících potřeb atd. Ovšem k tomu třeba všeobecného i odborného vzdělání, náležitého výcviku, ochoty vůči zákaznictvu a pohyblivosti obchodní. Proto klade Gruber veliký důraz na řádný výcvik učňů a na vybudování dobrého školství odborného; často a s důrazem ukazuje také, kterak ústavy pro zvelebování živností a podobné

institute mohou přednáškami, různými kursy, pořádáním výstav, výzkumnými stanicemi a poradnami vydatně působiti na živnostnictvo, zprostředkující mu nové poznatky a zručnosti, povznášející celkový jeho odborný zájem a zjemňující jeho vkus. Také strojová, zásobní a prodejní družstva, jakož i vhodné organizace úvěrní mohou existenci maloživnostnictva značně usnadnit a posílit. Ovšem i tu třeba rozhledu, reálnosti, opravdové solidárnosti a přísné kontroly. Zkrátka spasí živnostnictvo vzdělání, odborná dokonalost, solidnost, obchodní čilost a podnikavost, pečlivá výchova dorostu a vůbec slušný poměr k pomocným silám, vzájemná pomoc a poctivá stavovská soudržnost — nikoliv pasivní spolehání na pomoc odjinud, malicherné vzájemné škorpení, hluchá, ale při tom většinou prázdná agitační hesla a volání po návratu starého cechařství s jeho škodlivými výhonky.

Význam řemesla v celku hospodářského života oproti dřívějšímu nesporně poklesl; přes to nejsou malé živnosti, alespoň ne všechny, odsouzeny k zániku a živoření. Nutno si však uvědomit, jaké místo jim moderním vývojem hospodářským bylo vykázano, a zde nasaditi energicky páku a snažiti se dojíti blahobytu prací v duchu opravdového pokroku.

Snahy, k tomuto cíli se nesoucí, zasluhují zajisté sympatií a podpory, a vývoj sem směřující dlužno dle možnosti usnadňovat a urychlovat. Za tímto účelem může se živnostnictvo zajisté právem dovolávati i pomoci státní, zemské a jiných samosprávných svazkův. Arci vštípení živnostnictvu správný názor o jeho dnešní situaci a cestách k nápravě není věc snadná. Prof. Gruber sám před lety napsal, že takovéto »působení na prospěch živnostnictva představuje si jako nesnadnou a zdlouhavou drobnou práci, takorůzka od muže k muži.« (O. N., roč. III. [1898], str. 90.)

Nastínil jsem proto poněkud obšírněji Grubrovy názory na otázku maloživnostenskou, poněvadž jsem chtěl ukázat, jaký pozorný a účinný zájem Gruber věnoval ohroženým malovýrobcům, a jak horlivě snažil se jim pomoci, arcif jen prostředky, které lze uvéstí v soulad s dnešním vývojem hospodářským a společenským. Při tom nezapomíná Gruber ani toho, jaké důsledky politické a národní by úplný a náhlý rozvrat a zánik zmíněné vrstvy společenské měl pravděpodobně v zápětí. Zkrátka pojímá otázku tuto všestranně jako jeden z velikých problémův a úkolů dnešní společnosti.

S podobných hledisek sleduje a posuzuje Gruber i otázku maloroľníckou, třebaš nevěnoval jí tolik pozornosti jako otázce maloživnostenské. I zde snaží se vystopovati příčiny krise, která zachvátila hlavně drobné zemědělstvo, a hledá z ní východiska, jež, nejsouce na škodu jiným vrstvám společenským, upevňovala a posilovala by samostatný stav selský; neboť správné rozdělení půdy a racionelně na ní hospodařící roľnictvo pokládá pro zdravý rozvoj národohospodářský za svrchovaně důležité faktory. Loni vydané Agrární zřízení Grubrovo (nákl. Českého

Čtenáře) je výmluvným dokladem toho, jak vysoko Gruber cení emancipaci lidu selského, a živé sympatie, jimiž provází staleté zápasy poddaného selského lidu s vrchnostmi o dosažení snesitelnějších poměrův a konečné úplné uvolnění, jsou zase nejlepším důkazem opravdového sociálního citění Grubrova.

Z toho, co tu pověděno, plyne již, že Gruber pozorným okem sleduje poměry a vývoj jednotlivých středostavovských skupin; je proto zcela přirozeno, že zajímal se živě také o stav úřednický, zvláště když sám z něho vyšel a do jisté míry i dnes k němu náleží. Také mimořádně silný vzrůst úřednictva v posledních desetiletích vyvolává přirozeně zvláštní interes.

Pokud se otázky úřednické týče, obracel Gruber pozornost jednak k tomu, aby postavení veřejného úřednictva přesnými a duchu doby odpovídajícími služebními předpisy a řády bylo upevněno a zdůstojněno, jednak aby soukromé úřednictvo a zřízenectvo pensijním pojištěním bylo zabezpečeno pro případ předčasné invalidity, jakož i ve stáří, a by dostalo se mu i v jiných směrech nutné zákonné ochrany. Mimo to podporoval Gruber účinným pérem svým volání úřednictva a zřízenectva státního, samosprávného a soukromého po spravedlivých úpravách platových, žádaje jmenovitě, aby se náležitě pamatovalo na kategorie nižší. Obtížné postavení samosprávného úřednictva zvláště na venkově vystihl Gruber znamenitým článkem v Naší Době, VIII. [1900/01], str. 850 a násl. Také zastával nejednou práva veřejných i soukromých úředníkův a zřízencův na žádoucí odpočinek a ironisoval britkým způsobem lidi, kteří na parlamentní tribuně nebo ve schůzích voličských mají plná ústa sociálně-politických hesel, svému personálu však nechtějí dopřáti ani nedělního klidu, ačkoliv by jim z toho nevzešla žádná újma. Pokud jde o poměr zaměstnavatelů a představených k podřízenému úřednictvu a zřízenectvu, vytýká Gruber správně: »Důstojného, z plného vědomí vzájemných práv a povinností vyplývajícího poměru mezi zaměstnavatelem a zaměstnaným nebo mezi představeným a podřízeným u nás málokdy uvidíš; sejdou-li se obě kategorie na neutrální půdě, Čech představený i tam ti dá cítiti odvislost. Hrubost jest u nás rubem lokajství, a z toho jen pomalu, příliš pomalu se vyzouváme.« (N. D., III. [1895/96], str. 174.) Mohli bychom uvést ještě řadu věcí sem spadajících; myslíme však, že tím, co jsme řekli, stanovisko Grubrovo v otázce úřednické dostatečně jest charakterisováno.

Ale nejenom ke skupinám středostavovským upíral Gruber svůj živý a upřímný zájem; také dělnickou otázkou mnoho a všestranně se zabýval, ujímaje se vřele a účinně všech oprávněných požadavkův a tužeb dělnických. Nepřehledná je skoro řada témat, dělnické otázky se týkajících, jimiž Gruber ve člancích, zvláště pak v sociálních rozhledech a zprávách Obzoru Národohospodářského a Naší Doby (roč. II. [1894/95] — VIII. [1900/01]), ale i jinde se obíral. K některým problémům vracel se s oblibou znovu a znovu. Vzhledem ke stanovenému rozsahu

této studie nemohu přirozeně ani zdaleka uváděti všeho, co prof. Gruber v tomto směru napsal, a konečně toho není pro účel náš ani třeba. Myslím, že stačí, upozorním-li aspoň na nejvýznačnější předměty Grubrových úvah a časových gloss. Jedním z nejčastěji probíraných témat sem spadajících jsou stávk y — jistě nad jiné palčivý problém dnešního hospodářského života. Gruber referuje o veliké řadě stávek, menších i velkých, vyšetřuje kriticky jejich příčiny a podněty, líčí průběh a následky — vše to se vzácnou objektivností a opravdovým porozuměním pro oprávněné stesky a tužby dělnické. A přirozeně v souvislosti s otázkou stávek a výluk pojednává často o soudech smírčích a úřadech dohodčích, jež mají přivoditi klidné řešení mzdových i jiných sporů mezi zaměstnavateli a dělníky a zabraňovati tak velikým škodám, které stávkami, po případech výlukami a bojkoty vznikají nejen dělnictvu a podnikatelům, nýbrž i neúčastněným přímo vrstvám a skupinám společenským, jako tomu bývá při velkých stávkách uhlokopů, dělnictva a zřízení dopravního atd. Jiný důležitý požadavek dělnický, pro který často dochází ke konfliktům se zaměstnavateli i ke stávkám, je zkrácení doby pracovní a stanovení maximálního pracovního dne. Proto i k této věci zhusta se Gruber vrací a dokazuje, že se netřeba se stanoviska národohospodářského zkrácení zvláště nemírně dlouhé doby pracovní obávat, naopak že v některých oborech výkonnost dělnictva při kratším dnu pracovním dokonce i stoupá, poněvadž dělník po náležitém odpočinku intensivněji a také s větším zájmem může pracovat. Ostatně možno při dobré vůli jinými ještě způsoby výkonnost závodu stupňovat. Je na snadě, že v úvahách Grubrových vynořují se i témata: minimální mzda, úprava mzdy akordní, smlouvy kolektivní, nezaměstnanost a prostředky, jak jí čelit, a j.

Moderní výroba a těžba průmyslová, rozsáhlé, vysoké i obtížné stavby, neobyčejně intenzivní doprava po souši i po vodě, množící se používání strojů motoricky hnaných v maloživnostech a značné rozšíření různých strojů hospodářských stupňovaly nápadně nebezpečí, hrozící zdraví a životu zaměstnancův. Úrazů i chorob dělných a jiných silně přibývalo. Objevila se proto nutnost zákonné ochrany dělnictva ve dvojím směru: jednak preventivním čili zábranném, aby škoda, možno-li, vůbec nenastala, jednak ve smyslu reparatorním čili nápravném, aby škoda již nastalá byla odstraněna neb alespoň z části nahrazena. Tuto druhou otázku lze jmenovitě v našich poměrech uspokojivě rozřešiti jedině povinným pojištěním dělnickým. Ochranné zákonodárství zábranné, jež má pečovati o to, aby dělník při své práci podnikové nebyl vydán zbytečnému nebezpečí, může dle povahy věci býti jen tehdy účinným, když jsou tu orgánové, nad prováděním tohoto zákonodárství bdící, kteří vyzbrojeni jsou určitou pravomocí — živnostenský inspektoři. Je pochopitelné, že Gruber instituci živnostenských inspektorů, která, účelně jsouc

vybudována a řízena, může býti velmi účinným nástrojem sociálně-politickým, věnoval zvláštní pozornost, a že opět a opět k ní se vracel. Brzy zkoumá na základě výročních zpráv živnostenských inspektorů rozsah a způsob jich činnosti, brzy opět statistickými údaji a výňatky z těchto zpráv ilustruje určité poměry hospodářské a sociální v průmyslu a živnostech a dospívá na tomto podkladě k pozoruhodným závěrům. Jindy zase vytýká různé nedostatky živnostenských inspektorátův, ukazuje, kterak by důležitá tato instituce měla býti dále vybudována a vhodněji organizována. V tom směru navrhuje, aby počet živnostenských inspektorátů byl rozmnoužen a obvody jejich správně rozděleny, aby ustanovení byli »vrchní inspektoři se skutečnými oprávněnostmi jako orgánové revisní pro jednotlivé větší země nebo skupiny zemí menších« (O. N., II. [1897], str. 151.), kteří by vydávali také zvláštní zprávy dle těchto revisních obvodů, dále aby pro živnostenský dozor v maloživnostech a domácí průmyslu přibrání byli zvláštní příručí s přiměřenou kvalifikací, aby aspoň pro určité obvody, kde ženská práce častěji se vyskytuje, ustanoveny byly pomocné dozorcí síly ženské, aby živnostenští inspektoři byli pokud možná zbaveni zbytečných prací kancelářských a písařských, by dostalo se jim určité moci výkonné a j. v. Často zmiňoval se Gruber také o výsledcích živnostenské inspekce v cizině, jakož vůbec zhusta referoval o dělnických poměrech a různých sociálně-politických opatřeních a snahách jinde. Budiž na tomto místě také ještě uvedeno, že Gruber mnoho pozornosti věnoval bezpečnostním opatřením v dolech a inspekci báňské.

Velmi často se Gruber obíral sociálním pojištěním. Sleduje na př. pilně podle výročních zpráv a výkazů v Amtliche Nachrichten, vydávaných ministerstvem vnitra, činnost jmenovitě pražské úrazové pojišťovny dělnické, ale i ostatních územních dělnických úrazoven, srovnává teritoriální organizaci těchto ústavů s řísko-německými odborově-spočenstevními pojišťovnami, ukazuje též na rozdíl v soustavách finančních u nás a v Německu, upozorňuje na rostoucí schodky u většiny rakouských dělnických úrazoven a uvádí některé příčiny tohoto zjevu, vytká různé nedostatky administrativní atd. Nejednou obrací pozornost naší veřejnosti na rostoucí počet úrazů, zkoumá toho příčiny a žádá zdokonalení ochrany úrazové. Podobně všímá si také pojištění nemocenského. Přirozeně že neušly pozornosti Grubrově též různé ankety a významnější podnikatelské i dělnické projevy o sociálním pojištění, a že o nich kriticky referuje, že pojednává o volbách do pražské úrazovny a j. Žádá také nejednou, aby úrazové a nemocenské pojištění dělnické bylo rozšířeno jmenovitě na dělnictvo zemědělské, které pouze z nepatrné části do povinného pojištění úrazového jest pojato; uvažuje však i o rozšíření pojistné povinnosti úrazové na dosud nepojištěné podniky maloživnostenské. Volá přirozeně též po zavedení pojištění invalidního a starobního i jiných odvětví

a vyslovuje jistě oprávněný požadavek, aby všechna tato odvětví sociálního pojištění byla co nejúčelněji organizována a vzájemně pokud možná souladně sečleněna.

Na tomto místě budiž také uvedeno, že od konce r. 1908 zasedá prof. Gruber jako člen vládou jmenovaný v představenstvu Úrazové pojišťovny dělnické pro král. České, a že v r. 1913 byl zvolen i do správního výboru. Prof. Gruber má zajisté všechny vlastnosti, jakých pro takovouto funkci třeba: odborné vědomosti, znalost života průmyslového a obchodního, bystrý a pronikavý úsudek, přísnou objektivnost a spravedlnost i pravé sociální porozumění. Věren svému sociálně-politickému krédu, vykonal tu Gruber velký kus nehluché práce, o níž proto širší veřejnost jen málo ví, která by však sama zasluhovala zvláštní kapitoly. Zejména též úřednictvo a zřízenectvo jmenovaného ústavu má v prof. Grubrovi vždy spravedlivého i uznalého posuzovatele své práce a vřelého přímlyvce a zastance, pokud jde o hmotné jeho zabezpečení a sociální i mravní povznesení.

Náčrt tento byl by podstatně neúplný, kdybych se alespoň slovem nezmínil o tom, jakou pozornost a péči věnoval Gruber otázce učednické, a kterak stále a soustavně všímal si domácí práce průmyslové a většinou neobyčejně trudných poměrů domácího dělnictva. Žena jako dělnice a jmenovitě jako vykořisťovaná dělnice domácí těší se rovněž zvláštní účasti Grubrově, podobně jako neobyčejně vřele se ujímá vykořisťovaných a týraných dětí.

Letmo jen budiž tu ještě učiněna zmínka o tom, že Gruber sledoval bedlivě i politické, odborové, družstevní a vzdělávací hnutí dělnické, že referoval o důležitých sjezdech a programových projevech všech stran dělnických, zvláště však sociálně-demokratické, že psal o dějinách českého i rakouského hnutí dělnického a p. Od počátku stopoval také horlivě, kterak v mezinárodní organizaci sociálně-demokratické uplatňuje se dělnictvo české, a podporoval snahy jeho po organizačním osamostatnění. Při tom, i když postupuje kriticky, vychází vždycky s vyšších hledisek, snaže se vzbudit opravdový zájem o celé dělnické hnutí, které jak se stanoviska hospodářsko-sociálního, tak kulturního i národního pokládá za neobyčejně významné. Překvapuje až, jak často se Gruber zmiňuje o lidových poradnách, čítárnách a pod. institucích, jak nabádá k pořádání lidových přednášek, kursův a zušlechťování lidových zábav, jak všímá si kulturních podniků dělnických, na př. výstav atd. Některé kapitoly sem spadající jsou prochvělé takovým zápalem a krásným citem, že člověk lituje, že jsou zapadlé v časopisech a dnešní mladé generaci skoro neznámy.

Vzhledem k uvedenému zdá se mi býti jen prostým důsledkem, že Gruber jak v universitních přednáškách, tak i v universitních extensích a na škole pro vědy politické věnoval značnou pozornost sociální politice a vývoji

sociálních idejí a hnutí, a že ke studiu těchto otázek horlivě nabádal.

Z řečeného je, myslím, s dostatek patrné, že Grubrova práce sociálně-politická jest velmi obsáhlá a mnohostranná, a že úvodní moje tvrzení je plně odůvodněno.

Grubrovi není hospodaření samoúčelem, nýbrž prostředkem k cílům vyšším; Grubrovým ideálem není bohatství, nýbrž zámožnost a blahobyt jako podklad důstojného a plně rozvitého života jednotlivcova i společenského celku; proto staví práci nad kapitál, člověka nad hmotu, a cílem je mu hospodářství národní, v němž majetek movitý i nemovitý není nahromaděn v rukou malé skupiny lidí, nýbrž správně rozdělen, kde není vykořisťovatelův ani vykořisťovaných, nýbrž hospodářsky a sociálně zdravý a souladný poměr mezi jednotlivými třídami a vrstvami společenskými, jimž dostává se všem spravedlivého podílu z národního důchodu.

Grubrova osobnost.

E. Chalupný.

Kdo slyšel Grubra jednou přednášet, vzpomíná dlouho na dojem osobnosti jeho; a kdo jej slýchal častěji, nezapomene na něho nikdy.

Bezprostřední dojem Grubrovy osobnosti je silný, jednotný a samozřejmý. S nenapodobitelnou prudkostí a přece s plasticitou jadrností myšlenky a výrazu řinou se jeho výklady, srší z nich bojovnost i věcnost, vtip i důvody, a neodolatelná jejich přesvědčivost je subjektivní vehemencí svou mocně zesilována. Často mi tane na mysli Rittersbergova charakteristika řízná, úsečná výřečnosti Havlíčkovy před soudem porotním, kterou Rittersberg právem pokládal za nebezpečnější pro odpůrce nežli uhlazenou, ozdobnou výmluvnost Riegrova; a chci-li si představit Havlíčka, hájícího svou při na soudě, nenalézám mezi dnešními Čechy — s částečnou výjimkou redaktora Aloise Hajna — nikoho, kdo by dojmu, vzbuzenému Havlíčkovými řečmi před porotou pražskou r. 1849 a kutnohorskou r. 1851, jakož i jeho řečí v Konviktě r. 1848 (která se bohužel nezachovala doslovně, nýbrž jen v povšechné charakteristice Čejkově), vyhovoval tak jako Gruber.

Táž síla osobního přesvědčení; táž pohotovost argumentů, dat a dokladů, které se účelně řadí k sobě, jako piliny zasažené silou magnetickou se kupí v silokřivky; a týž svěží duch, jenž do každé otázky, které se dotkne, vnáší světlo a činí ji průzračnou i srozumitelnou.

Jest na podiv, že muž těchto vzácných vlastností počal svou životní dráhu v kanceláři, kde osobní vystupování má menší vý-